

21.11.2024 27. helluntain jälkeisen viikon torstai, Jumalansynnyttäjän Neitseän Marian temppeleentuominen

Juhlan aamupalveluksen evankeliumi

”Muutaman päivän kuluttua Maria lähti matkaan ja kiiruhti Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin. Hän meni Sakariaan taloon ja tervehti Elisabetia. Kun Elisabet kuuli Marian tervehdysten, hypähti lapsi hänen kohdussaan ja hän täyttyi Pyhällä Hengellä. Hän huusi kovalla äänellä ja sanoi: ”Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä! Kuinka minä saan sen kunnian, että Herrani äiti tulee minun luokseni? Samalla hetkellä kun tervehdyses tuli korviini, lapsi hypähti riemusta kohdussani. Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä!” Silloin Maria sanoi: - Minun sieluni ylistää Herran suuruutta, minun henkeni riemuitsee Jumalasta, Vapahtajastani, sillä hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästä kaikkien sukupolvet ylistävät minua autuaaksi, sillä Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja. Hänen nimensä on pyhä. Maria viipy Elisabetin luona noin kolme kuukautta ja palasi sitten kotiinsa.” (Luuk. 1: 39 – 49, 56)

”Maria lähti matkaan ja kiiruhti” antaa kuvan lähimmäistä rakastavasta Mariasta, joka kiiruhtaa vanhemman, raskaana olevan sukulaisensa luo. Tähän kuvaan tuo särön se, että tekstin mukaan hän sitten kuitenkin poistui Elisabetin luota juuri silloin, kun tämä kaikkein eniten tarvitsisi apua, ennen Johanneksen syntymää. Tai Maria lähti, sillä alueen naiset tulivat auttamaan Elisabetin synnytyksen alkaessa. Toinen mieltä askarruttava kysymys on myös se, että Maria, noin neljätoistavuotias juutalaistyttö, olisi yksinään tullut Galilean Nasaretista Juudean vuoriseudulle. Tutkijat miettivät, olisiko tämä ollut Luukkaan tapa tuoda yhteen ylistämään Jumalaa nämä kaksi saman kohtalon omaavaa naista? Samalla osoittautuu todeksi se, että Johannes on Jeesuksen edelläkävijä. Sitten Luukas siirtää Marian pois näyttämöltä. Kummallekin syntymätapahtumalle tulee kolme henkilöä: ensimmäisessä on Sakarias, Elisabet ja Johannes, toisessa Joosef, Maria ja Jeesus.

”Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin” on tekstimme määritelmä Elisabetin kotikaupungista. Raamattu ei asiasta enempää paljasta. Tutkijat ovat esittäneet erilaisia näkemyksiä Sakariaan ja Elisabetin kotikaupungista. Ortodoksisessa perinteessä useimmiten esitetään, että kyse on Ein Karem’in kaupungista, joka sijaitsee noin seitsemän kilometrin päässä Jerusalemin vanhasta kaupungista ja on nykyisin käytännössä osa Jerusalemin kaupunkia.

”Hypähti lapsi hänen kohdussaan” muistuttaa Vanhassa testamentissa sitä, kun Iisakin vaimon Rebekan kohdussa lapset potkivat toisiaan. Tällöin Herra sanoi Rebekalle: ”Kaksi kansaa on kohdussasi, kaksi heimoa sinusta haarautuu. Toinen heimo on toista vahvempi, vanhempi on palveleva nuorempaa” (1. Moos 25: 22 – 23). Lapsen liikkuminen ilmaisee tulevaa (palvelus)suhdetta. Vanha kirkko näkee tässä myös profeetta Johanneksen suuruuden. Hän ennustaa Messiaasta jo ennen syntymistään, muut profeetat toimivat vasta aikuisiällä.

”Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä!” Teksti muistuttaa niitä tekstejä Vanhassa testamentissa, missä ylistetään kahden naisen toimintaa kansan vapauttamiseksi, ensin on Jael (Tuom. 5: 24) ja sitten Juudit (Juud. 13: 18). Nyt Elisabet ylistää Mariaa, josta syntyy rauhan tuoja, meidän Vapauttajamme. Syntyvä Johannes liikkumalla Elisabetin kohdussa on ilmaissut, että Maria oli synnyttävä Herran, siksi Elisabet sanoo: ”Herrani äiti”. Nuo sanat poikkeavat tavallisesta tilanteesta. Kun nainen on ensimmäistä kertaa raskaana, hänestä ei puhuta ”äitinä”. Nyt kuitenkin näin tehdään, sillä Marian raskaus on on siinä mielessä poikkeavaa, että hän on synnyttävä Jumalan. ”Sinun kohtusi hedelmä” mainitsee Marian kohdun, ei mitään muuta. Tavallisesti mainittaisiin tässä yhteydessä myös isä. Nyt isää ei mainita, sillä isän tilalla on Pyhä Henki.

”Lapsi hypähti riemusta”, sillä Jumalan lupaus oli toteutumassa Marian synnyttäessä Jeesuksen. ”Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä” viittaa juuri ennen tekstiämme olleeseen jakeeseen: Maria sanoi enkeli Gabrielille: ”Minä olen Herran palvelijatar, Taphtukoon minulle niin kuin sanoit.”

Marian kiitosvirsi on jaettavissa kahteen osaan. Jakeet 46 – 50 käsittelee Mariaa, ja se lähes kokonaan kuuluu tekstiimme. Toinen osa, jakeet 51 – 55 käsittelee Jumalan toimintaa ihmiskunnan keskuudessa.

”Silloin Maria sanoi”: sanoja on Maria, mutta se, mitä sanotaan, voisi koskettaa myös Elisabetin tilannetta. Sanojana pidetään Mariaa, mutta pienenä erikoisuutena todettakoon, että kopioitaessa tekstejä kolme Vanhan latinan (ei Vulgatan) kopiota on tulkinnut Elisabetin puhujaksi. Maria ylistää Jumalaa siitä, mitä Hän tekee ihmisille hänen lapsensa kautta.

”Hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi.” on todennäköisesti Luukkaan lisäys tavanomaiseen ylistyslauluun. Näin se on voitu yhdistää tähän tilanteeseen. Häntä, alhaista raatajaa, tulevat kaikki ylistämään hänen synnyttämänsä Pelastajan takia. Teksti kuvaa, kuinka Jumala luo katseensa Mariaan, tavallisesti ihminen yrittää

kohottaa katseensa kohti Jumalaa. Kyse on Jumalan toiminnasta. Tulevat sukupolvet ylistävät Mariaa ei hänen itsensä takia, vaan siksi, mitä Jumala oli tehnyt hänen kauttaan.

”Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja.” Marian nöyryys rinnastetaan tässä Jumalan mahtavuuteen, Hänen, jolle mikään ei ole mahdotonta.

”Palasi sitten kotiinsa” on Luukkaan tapa siirtää Maria pois Johanneksen syntymäkertomuksesta, jossa huomion keskipisteenä ovat Sakarias, Elisabet ja Johannes.

Juhlan epistola

”Ensimmäisellä liitolla oli siis jumalanpalvelusta koskevat säädöksensä ja pyhäkkö täällä maan päällä. Pyhäkkönä oli telta, jonka etumaisessa huoneessa oli lampunjalka, pöytä ja uhrileivät. Tätä osaa nimitettiin ”pyhäksi”. Toisen verhon takana oli se teltan osa, josta käytettiin nimeä ”kaikkeinpyhin”. Siellä oli kultainen suitsutusalttari ja liitonarkku, joka oli kauttaaltaan kullalla päällystetty. Arkussa oli kultainen, mannaa sisältävä astia ja Aaronin sauva, joka puhkesi lehteen, sekä liiton taulut. Arkun päällä olivat kerubit, kirkkauden enkelit, jotka siivillään varjosivat syntien sovituspaiikkaa. Kaikkea tätä ei nyt ole tarpeen selittää yksityiskohtaisesti. Näin siis on kaikki järjestetty. Teltan etuhuoneessa käyvät papit päivittäin toimittaessaan jumalanpalvelusta. Mutta teltan toiseen huoneeseen menee ainoastaan ylipappi, ja hänkin vain kerran vuodessa. Hänellä täytyy silloin olla mukanaan verta; hän tuo sitä sovittaakseen sekä omat syntinsä että kansan tahattomat synnit.” (Hepr. 9: 1 – 7)

Ensimmäinen liitto tarkoittaa Jumalan ja Israelin kansan välistä liittoa. Tekstissämme kuvataan Mooseksen ajan ilmestysmajaa (2. Moos. 25 – 26). Kirjoittaja käyttää siitä nimitystä pyhäkkö. Se jakaantui kahteen osaan, joita erotti toisistaan verho. Etumaista huonetta hän kutsuu nimellä ”pyhä” ja verhon takana olevaa osaa nimellä ”kaikkeinpyhin”. Näiden kahden osalla olevaa verhoa hän kutsuu nimellä ”toinen verho”, sillä jo etuhuoneen edessä oli verho.

Kultainen suitsutusalttari sijaitsi tämän kirjeen mukaan kaikkeinpyhimässä, mutta Mooseksen kirjojen mukaan se oli pyhimässä (2. Moos. 30: 6). Lisäksi käytettyyn sanaan liittyy ongelma. Suitsutusalttarina suomennettu sana tarkoittaa muualla Vanhassa testamentissa suitsutusastiaa. Todennäköisesti suomennos antaa kuitenkin oikean merkityksen, sillä suitsutusalttarin ja suitsutusastian välinen kirjoitusero on pieni.

”Syntien sovituspaiikka” on se paikka, johon pirskotettiin uhrieläimen veri (3. Moos. 16: 14 – 15) suurena sovituspäivänä (Jom Kippur). Toinen nimitys tälle paikalle on ”armonistuin”. Näin sovitettiin edellisen vuoden synnit.

Teltan etuhuoneessa papit kävivät päivittäin. Papit huolehtivat, että lamput paloivat etumaisessa teltassa (2. Moos. 27: 20 – 21) ja polttivat aamuin ja illoin hyväntuoksuisia suitsukkeita suitsutusalttarilla (2. Moos. 30: 6 – 8). Sapattina he vaihtoivat leivät (3. Moos. 24: 5 – 9).

Vain ylipappi sai kerran vuodessa käydä teltan toisessa huoneessa (3. Moos. 16: 1 – 14). Näin hän sovitti omat ja kansan tahattomat synnit. Elämän ajateltiin olevan veressä. Sen uhraamisen kautta ajateltiin tapahtuvan Jumalan ja ihmisen välisen vieraantumisen poistaminen. Vanhassa testamentissa ei kuitenkaan varsinaisesti puhuta ”veren uhraamisesta”. Tässä kohdassa heprealaiskirjeen kirjoittaja kuvaa kuitenkin uhritoimitusta. Olisiko hän ilmaissut tässä jo Uuden testamentin käsityksen asiasta? Esimerkiksi Paavali ensimmäisessä Korinttolaiskirjeessä ymmärtää meren poikki kulkemisen pilven johdattamana kasteena Mooseksen seuraajaksi (1. Kor. 10: 2).

Vain ylimmäinen pappi sai kerran vuodessa käydä kaikkeinpyhimmässä. Jumalanpalveluksen päämäärä on yhteys Jumalan kanssa. Vanhan testamentin jumalanpalveluksen ”keskenkäisyys” näkyy siinä, että ihmisillä ei ollut mahdollisuutta käydä kaikkeinpyhimmässä, mitä pidettiin Jumalan asuinhuoneena. ”Nykyinen aika” tarkoittaa tässä ennemminkin nykyistä ikää. Sitä verrataan siihen aikaan, joka oli tulossa. Kristityillä on siitä esimakua. ”Omatunto ei niistä puhdistu” merkitsee, että syntejä ei ole poistettu. Tästä kristityillä on kokemus, Jeesuksen kuolema on hävittänyt synnin vallan.

Vuorojärjestelmän mukainen päivän epistola

”Varoita niitä, jotka tässä maailmassa ovat rikkaita, etteivät he ylpeilisi eivätkä panisi toivoaan epävarmaan rikkauteen, vaan Jumalaan, joka antaa kaikkea runsain mitoin nautittavaksemme. Kehota heitä tekemään hyvää, keräämään rikkaudekseen hyviä tekoja ja jakamaan anteliaasti omastaan muille. Näin he kokoavat itselleen aarteen, hyvän perustuksen tulevaisuutta varten, niin että voittavat omakseen todellisen elämän. Pidä tallessa, Timoteus, se mikä on uskottu sinun haltuusi! Torju jumalattomat tyhjät puheet ja vastaväitteet, joita tiedon nimellä kulkeva valhetieto keksii. Muutamat ovat ryhtyneet sen tunnustajiksi ja ovat eksyneet pois uskosta. Armo teille!” (1. Tim. 6: 17 – 21)

Teksti on ensimmäisen Timoteus -kirjeen loppu. Siinä on kaksi aihetta, rikkaat seurakuntalaiset ja pysyminen oikeassa opetuksessa.

Seurakunnan jäseninä oli muutamia rikkaita ihmisiä. ”Jumalaan, joka antaa kaikkea runsain mitoin nautittavaksemme” osoittaa, että myöskin maallinen hyvä, tässä yhteydessä rikkaus, on tullut Jumalalta (vrt. myös 1. Tim. 4: 3 – 5).

Rikkaus tai varakkuus tuo myös mahdollisuuden. Omaisuutta voi käyttää oikealla tavalla: ”jakamaan anteliaasti omastaan muille”. Näin he voivat ”kerätä rikkaudekseen hyviä tekoja” ja ”voittavat omakseen todellisen elämän”. Todellinen elämä on elämää Jumalan valtakunnassa.

”Pidä tallessa, Timoteus, se, mikä on uskottu sinun haltuusi.” Pidä tallessa tarkoittaa talletusta. Se on rahasumma, joka pitää talletuksen saajan palauttaa takaisin tallettajalle. Talletusta on siis varjeltava. Hieman aikaisemmin Paavali kirjoitti Timoteukselle: ”Tämän käskyn jätän täytettäväksesi, poikani Timoteus, niiden profeetallisten sanojen mukaisesti, jotka sinulle kerran on lausuttu. Niitä muistaen taistele jalo taistelu” (1. Tim. 1: 18). Tämän tekstin on katsottu viittaavan Timoteuksen vihkimiseen (vrt. myös 1. Tim. 4: 14).

Ortodoksisessa kirkossa papputeen vihitään liturgian aikana. Papiksi vihitään suuren saaton jälkeen. Kun ehtoollislahjat on siunattu, niin piispa kutsuu vastavihityn papin luokseen ja antaa hänelle diskoksen (jalallinen lautanen), millä on osa Karitsasta. Samalla piispa lausuu: ”Ota vastaan tämä pantti ja säilytä se kokonaisuutena ja vahingoittumattomana viimeiseen hengenvetoosi saakka, sillä siitä sinun on tehtävä tili suuren Herramme, Jumalan ja Vapahtajan Jeesuksen Kristuksen toisessa ja peljättävässä tulemuksessa.” Isä meidän -rukouksen jälkeen vastavihitty pappi luovuttaa Karitsan osan takaisin piispalle. Pappi saa vastataksaan seurakunnan, sen opettamisen ja johtamisen matkalla kohti Jumalan valtakuntaa.

Timoteuksen oli säilytettävä puhtaana se opetus, jonka hän oli saanut Paavalilta. Hänen on torjuttava ”tyhjät puheet ja vastaväitteet, joita tiedon nimellä kulkeva valhetieto keksii. Sana tieto on kreikaksi gnosis. Tässä viitataan todennäköisesti gnostilaisina tunnettuihin harhaoppisiin, jotka väittivät, että heillä oli (salattua) tietoa, jota tarvitaan pelastukseen. Pastoraalikirjeissä (1. ja 2. Timoteus ja Titus) kirjoittaja puhuessaan kristillisestä tiedosta käyttää sanaa epignosis, joka tarkoittaa ”puhdasta” tietoa ja joka on suomennettu sanalla totuus (1. Tim. 2: 4; 2. Tim. 2: 25; 3: 7, Tit. 1: 1).

Lopputervehdys ”Armo teille!” on monikossa ja se on tarkoitettu myös muille kuin Timoteukselle.

Juhlan evankeliumi

”Jeesus vaelsi eteenpäin opetuslastensa kanssa ja tuli erääseen kylään. Siellä muuan nainen, jonka nimi oli Martta, otti hänet vieraakseen. Martalla oli sisar Maria. Tämä asettui istumaan Herran jalkojen juureen ja kuunteli hänen puhettaan. Martalla oli kädet täynnä työtä vieraita palvellessaan, ja siksi hän tuli sanomaan: ”Herra, etkö lainkaan välitä siitä, että sisareni jättää kaikki työt minun tehtäväkseni? Sano hänelle, että hän auttaisi minua.” Mutta Herra vastasi: ”Martta, Martta, sinä huolehdit ja hätäilet niin monista asioista. Vain yksi on tarpeen. Maria on valinnut hyvän osan, eikä sitä oteta häneltä pois.” Jeesuksen näin puhuessa eräs nainen väkijoukosta sanoi kuuluvalla äänellä: ”Autuas se kohtu, joka on sinut kantanut! Autuaat ne rinnat, joita sinä olet imenyt!” Siihen Jeesus sanoi: ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.” (Luuk. 10: 38 – 42, 11: 27 – 28)

Teksti on yleinen Jumalansynnyttäjän juhlille. Luukkaan kuvaama tilanne osoittaa uuden tilanteen sen aikaisessa yhteiskunnassa. Tuon ajan juutalaisten sääntöjen mukaan mies ei voinut olla vieraiden naisten luona yksinään. Nyt Martta palvelee ja Maria kuuntelee. Jeesus ohittaa juutalaisten käyttäytymissääntöjä. Myös nainen voi olla Jeesuksen opetuslapsi. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että varhaisen kirkon aikana usein varakkaat naiset avasivat ovensa kristittyjen kokoontumistiloiksi.

”Tämä asettui istumaan herran jalkojen juureen” kuvaa opettajan ja oppilaan asetelmaa (Luuk. 8: 35 ja Ap.t. 22: 3, vanhemman suomennoksen mukaan: ”Gamalielin jalkojen juuressa opetettu”). Martta palveli vieraita. Käytetty verbi palvella, on sama, mitä Luukkaan evankeliumin kirjoittamisen aikana käytettiin kristillisestä palvelutehtävästä. Jeesuksesta, joka oli vieraana tässä tilanteessa, tuli kertomuksen päähahmo.

Vieraanvaraisuus on tärkeä hyve. Meidän tulee olla vieraanvaraisia, se on yksi muoto lähimmäisen rakastamisesta. Vieraanvaraisuus ruokkii ihmisen ruumista. Jeesus ei kieltänyt Marttaa tekemästä askareitaan. Vasta sitten, kun Martta vaati Mariaa tekemään työtä kanssaan, Jeesus puhuu hänelle.

”Vain yksi on tarpeen” ei kiellä palvelemasta vieraita tai valmistamasta ateriala. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin kuunnella Jeesuksen opetusta. Monissa käsikirjoituksissa kohta on muodossa: ”Vähän on tarpeen, tai yksi ainoa.” Jeesuksen sanat ruokkivat Marian sielua. Se on tärkeämpää kuin vieraiden palveleminen. Kyse on asioiden tärkeysjärjestyksestä.

Tässä on asia, joka meidänkin on opittava. Ensimmäisellä sijalla on Jumalan kuuleminen. Se merkitsee niin opiskelua, kuin jumalanpalvelusta ja rukousta. Vieraanvaraisuutta emme saa unohtaa. Mutta sen on oltava oikeassa mittasuhteessa. Mitä enemmän voimme antautua Jumalan lähestymiseen, sen parempi. Toisaalta, käytännön toimintaa suosiva voi keskittyä enemmän palvelemiseen. Mahdollinen vieraanvaraisuus voi olla myös yksinkertaista.

Tekstin loppuosa on eri yhteydestä, mutta Marian juhlina se yhdistetään tähän tekstikokonaisuuteen. Tässä nainen väkijoukosta ylistää Jeesuksen äitiä. Taustalla on Jeesuksen puhe, joka ei kuulu tämän päivän luettavaan tekstiin. Nainen toteaa Jeesuksen äidin olevan autuas eli onnellinen. Tähän Jeesus toteaa, että ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.” Kuuleminen ei riitä, vaan Jeesuksen opetus on myös toteutettava omassa elämässä. Lainauksen ensimmäinen sana ”niin” ei sulje autaiden ulkopuolelle Jeesuksen äitiä. Kreikan kielessä ilmaisu sisältää sekä aikaisemmin sanotun että sitä seuraavat asiat.

Vuorojärjestelmän mukainen evankeliumi

”Jeesus kutsui kaksitoista opetuslastaan luokseen ja sanoi heille: ”Me menemme nyt Jerusalemiin. Siellä käy toteen kaikki se, mitä profeetat ovat Ihmisen Pojasta kirjoittaneet. Hänet annetaan pakanoiden käsiin, häntä pilkataan ja häpäistään ja hänen päälleen syljetään, ja he ruoskivat häntä ja tappavat hänet. Mutta kolmantena päivänä hän nousee kuolleista.” Opetuslapset eivät ymmärtäneet Jeesuksen sanoista mitään. Asia pysyi heiltä salassa, eivätkä he käsittäneet, mitä Jeesus tarkoitti.” (Luuk. 18: 31 – 34)

Sama teksti on Matteuksella (Matt. 20: 17 – 19) ja Markuksella (Mark. 10: 32 – 34).

Jeesus on menossa toteuttamaan pelastustekoa Jerusalemiin. Tästä olivat profeetat etukäteen kirjoittaneet (esim. Ps 22; Jes. 53; Sak. 13: 7). Luukkaan teksti poikkeaa Matteuksesta ja Markuksesta siinä, että hän ei mainitse ylipappien ja lainopettajien osuutta lainkaan, vain sen, että ”Hänet annetaan pakanoiden käsiin”.

Jeesus kertoo tulevasta kärsimyksensä etukäteen sen takia, että opetuslapset ymmärtäisivät Hänen menevän kärsimykseen omasta tahdostaan. Hän myös osoittaa, että Hän tietää tämän kaiken ennalta. Näin Hän myös osoittaa opetuslapsilleen, että halutessaan Hän olisi voinut välttää ristiinnaulitsemisen.

Hänen tarkoituksensa on valmistaa opetuslapset näihin asioihin, jotta nämä ymmärtäisivät, mitä tulee tapahtuman.

Luukas painottaa opetuslasten kyvyttömyyttä ymmärtää asia kertomalla sen kolme kertaa. Opetuslapset eivät ymmärrä, että Jeesus annetaan pakanoiden käsiin. Ylösnousemista he eivät ymmärrä ollenkaan. Osa ihmisistä uskoi johonkin kuoleman jälkeiseen elämään. Osa, esimerkiksi saddukeukset, kielsivät mahdollisuuden kuoleman jälkeiseen elämään. Vaikka opetuslapset eivät asiaa ymmärtäneet, kun Jeesus kertoi kuolemastaan ja ylösnousemuksesta etukäteen, sillä oli kuitenkin merkitystä. Tapahtumien jälkeen he kykenivät ymmärtämään asioiden merkityksen muistamalla, että Jeesus oli siitä etukäteen kertonut. Jeesuksen ylösnousemus lopulta avasi heidän silmänsä ymmärtämään, mitä oli tapahtunut.